List 11. **NOVICE** Tečaj XXXIV.

gospodarske, obrtniške in narodne.

zhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold, za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 15. marca 1876.

Obseg: Shod zastopnikov kmetijskih družeb v Mariboru o zadevi velike skupščine Avstrijskih vinorejcev. — Kmetijski zgodovinski spomini vsega sveta vredjeni po mesecih. (Dal.) — Navod za pridelovanje lanú in prediva po Belgiškem načinu. (Dalje.) — Posebno dober tlak za hleve, kolarnice, gumna, skednje itd. — Sadna drevesa in pa lončene cevi za vodotoče. — Postava o stavbah na Kranjskem. (Konec.) — Razglas zdravnikom na Slovenskem. — Recenzija „Latinske slovnice". (Dalje.) — Prislovice in reki iz Istre. — Federalizem redivivus. — Deželni zbori. — Naši dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Shod zastopnikov kmetijskih družeb v Mariboru

o zadevi velike skupščine Avstrijskih vinorejcev

meseca septembra t. l.

10. dne t. m. je bil shod zastopnikov kmetijskih družeb v Mariboru. Družbo kmetijsko Kranjsko je zastopal dr. vitez Gutmansthal, tukajšnji posestnik in strokovnjak vinorejski. Iz njegovega poročila naznanjamo danes le sledeče:

Velika skupščina vinorejcev vseh dežel Avstrijskih, kjer se vino prideluje, ima biti septembra meseca v Mariboru, za katero se je v gori navedenem shodu sklenil opravilni red za to skupščino in pa način vabíl v to skupščino; določil se je tudi program rečí, ki se bodo takrat obravnavale, v katerega pa so vzele se le take, ki prav za kožo segajo našim vinorejcem, in opustilo vse drugo besedovanje, ki se ne tiče koristi in potreb vinorejcev naših. Namen je tudi s temi obravnavami združiti razstavo vin in pa vinorejskega orodja.

Ker po vsem tem je podoba, da bode ta vinorejska skupščina jako važna in koristna, opozorujemo že zdaj vinorejce vseh slovenskih dežel na-njo, pa jim bomo, kedar predsedstvo razglasí vabila k tej skupščini, jih nemudoma na znanje dali.

Kmetijski zgodovinski spomini vsega sveta

vredjeni po mesecih.

Po „Oesterr. Landw. Wochenblatt."

(Dalje.)

Meseca marcija.

Dné	Leta	
4.	1830.	Pomiloščenje vseh gozdnih tatov na Francoskem, zarad grozno hude zime, ki se je nenavadno zgodaj začela, dolgo trajala in pa veliko drevja po gozdih polomila.
4.	1849.	je bil razglašen cesarski patent, ki ukazuje izpeljavo postave od 7. septembra 1848, po katerem ste bili v našem cesarstvu tlaka in desetina odpravljeni.
6.	1775.	so se prve Merinoške ovce iz cesarske grajščine Merkopalske oddale po deželah Avstrijskih. Vodstvo te ovčarije je do leta 1779 imel fajmošter Josip Sostarič.
7.	1849.	je bila v Avstriji razglašena lovska postava, katere §. 1. se glasí: „Lov na tuji zemlji je prepovedan."
8.	1830.	Prva poskušnja novega pluga, „ruhadlo" imenovanega, ki so ga iznajdli strici Veverka v Ribitevem pri Bohdancu na Českem.
10.	1815.	se je ustanovila prva občinska sirarska družba po polkovniku Effingerju v Kinzu, kantona Bernskega v Švici.

(Dalje prihodnjič.)

Navod

za pridelovanje lanú in prediva po Belgiškem načinu.

Spisal Andrej Piskar.

Dela po setvi, pletev, zoritev za predivo in za seme, spravilo.

(Dalje.)

Iz teh in enakih vzrokov so povsod, koder je predivstvo na visoki stopinji, začeli lan goditi v mrzli vodi, in to gojenje je zdaj povsod tam v navadi, kjer se lan po obrtnijsko izdeluje in se predivo za fabrike pripravlja. To bo tudi obstalo toliko časa, da se vpelje kak drug za obrtniško izdelovanje bolj pripraven način. Dandanes poskušajo že precej obširno, goditi lan v segreti vodi v zato napravljenih posodah, al tega se mi še ne moremo tako kmalu prijeti.

Lan se v vodi veliko boljše in bolj enako godi, kajti žlezec v vodi ne strohní, marveč se razmoči, tako rekoč segnjije, in ker se to v vodi veliko prej zgodi, kot na rôsi, tudi lakno manj trpi in ostane trdneje. Voda veliko enakeje deluje na lan kot pa rosa in zrak, ker je jako težko lan toliko enako razgrniti in ga toliko redno obračati, da bi se vsa stebla in vsa lakna zgoraj in spodaj enako godila, v vodi je pa to enako. Sploh kažejo skušnje, da se iz enega in istega lanú dobí za

četrti del na vago manj prediva iz rosnega gojenja, memo vodnega, kajti predivo v vodi godno je mnogo težje na vago kot pa iz rosnega gojenja. Predivo je mnogo čvrsteje, barva mnogo lepša in prijetniša ter se lepše in poprej vbeli.

Iz teh in enakih vzrokov in prednosti moramo tudi mi samo vodno gojenje vpeljati in to bomo poskusili tukaj razložiti.

Za vodno gojenje je treba najprvo pripravne vode. Ni vsaka voda za gojenje dobra.

Mehka in čista voda, ki teče po mehkem solnčnem svetu, v kateri ni raztopljenih mineralskih, solnih in železnatih delov, je dobra za lan goditi. Trda studenčna voda, v kateri je mnogo apnine in ogljene kisline, ni dobra za lan.

Ako stojé ob vodi jelše in hrastje, se mora paziti, da voda njihovega perja ne nosi na lan, ker bi lan potem dobil črne lise.

Če je voda apnena in ogljeno kisla, je lakno od nje nekoliko trdo in ostro; če je železnata, pa dobi lakno in predivo od nje rujavo barvo, koja se tudi pri belenji ne dá odpraviti brez kemijskih pomočkov. Kolikor čistejša je voda od zemeljskih in drugih tvarin, toliko boljša je za gojenje in toliko lepše predivo se dobi od lanú, ki se v nji godí.

Najpripravnejše je, če se godi lan v prav zato napravljenih godilnicah, ki so tako narejene, da se more voda po potrebi v nje napeljati ali pa iz njih izpustiti. Po nekaterih krajih godé lan v stoječih ali tekočih vodah, v ribnikih, jezerih, potokih in rekah. Voda iz jezer in ribnikov, ako je čista, je sploh dobra za lan, posebno poleti, ko ni premrzla, toda tukaj moramo gledati še na druge okoliščine, če namreč vode ne rabimo za drugo rabo, posebno v ribnikih, ker je lanéna voda ribam škodljiva, pa tudi za živino ni za pijačo, če je sama. Tekoča voda, zlasti v potokih in rekah, ako ne nosi seboj zgoraj imenovanih škodljivih tvarin, ako ni premrzla in če se ni bati imenovanih škodljivih nasledkov, je tudi dobra za goditi, samo prehitro naj ne teče, ker je tako rada premrzla; posebno v mrzlejšem letnem času se lan v nji počasi godí. Vode, v katerih se lan godí, ne smejo skaliti viharji in nevihte in sploh se mora paziti, da ne pride med lan blato ali kaj takega, ker je to jako škodljivo za lan.

Že prej smo rekli, da je najboljše, ako se morejo napraviti posebne godilnice za gojenje in sicer tako, da se more voda od zgoraj v nje napeljati in spodaj izpustiti, kedar je potreba.

Pri napravljanji take godilnice se mora zbrati tak prostor, da je za vse okoliščine pripraven. Godilnica naj bo, če je le mogoče, na solncu, in če se več lanú v nji godí, na takem kraji, da se lahko pride z vozom do nje. Poleg nje naj bo toliko prostora, da se more z lanom ravnati, da se zmore lahko vlagati in izlagati in razstaviti na sušenje, kedar se iz godilnice vzame. Če se hoče voda v njo napeljati in iz nje izpuščati, morata lega sveta in vode taka biti, da je najmanj $3\frac{1}{2}$ čevlja pada, da se zamore voda toliko vzdigniti, od daleč napeljati ali pa spodaj odtok napraviti toliko niže, kolikor je bilo poprej rečeno, sploh 6 palcev več kakor zraste najdaljši lan.

Če je voda zeló studenčna in mrzla, je dobro, da, predno se v godilnico spustí, nekatere dni poprej v zato napravljenem bajarji na solncu stojí, da se nekoliko ogreje, vstojí in svojo trdoto zgubi. Sploh je treba paziti, da se za gojenje, kolikor moč, topla voda rabi, kajti kolikor topleja je voda, toliko prej je lan goden.

Godilnica mora biti najmanj $3\frac{1}{2}$ do 4 čevlje globoka. Velikost se ravná po tem, kolikor se vidi, da se bo lanu godilo. Sploh ni priročno, da bi bila godilnica na vse straní zeló obširna, ker se teže od kraja k sredi pride. Boljše so podolgaste. Če je godilnica mala, zadostuje dva sežnja širokosti in primerna dolgost; velike godilnice smejo biti tudi 3 sežnje široke; če so več, že niso tako priročne. Dolge so pa lahko, kolikor je treba ali kolikor je prostora. Tri sežnje široka in šest sežnjev dolga godilnica lahko vzame na enkrat 60 centov suhega lanú.

Pri napravi godilnic se mora najprej poskusiti, kakošna je zemlja, če drži vodo ali ne. Če zemlja vode ne drži, je treba po straném kaka dva čevlja na debelo od dna do vrha jo z ilovico zabiti. Spodnja in zgornja površina se mora vzeti tako, kakor kaže in dopusti spodnja in zgornja površina vode. Ako se spodnja voda lahko odpelje, se sme vsa godilnica djati v tla, da je površje z vnanjo zemljo enako visoko. Nekoliko je vendar dobro, da je rob vzdignjen, da ob deževji deževnica ali druga vnanja voda z blatom vred ne pride v godilnico. Ako se pa spodnja voda ne more nizko odpeljati, kar se mnogokrat na ravnini primeri, takrat je pa treba, da se zgornja voda toliko vzdigne, da je dosti visokosti, in godilnica se mora takrat od zunaj s pripravno mejo obdati. Voda se napelje v njo po napravljenem jezu ali pa po žlebih.

Kar njeno napravo v ožjem pomenu zadene, se mora godilnica od znotraj z lesom ali pa z zidom obdati, da se prst v njo ne vsiplje in da se lan ne zablati. Na tem ni ravno dosti ležeče ali je tako ali tako obdelana. Nekateri zabijejo samo kole na okolo in jih potem s protjem opletó. Ličneje je, če se ob straném z lesom obije ali obloži. Za to so dobre dilje ali krajniki, še boljši pa obrezan les. Najboljše je, če se godilnica obzida ali pa še s cementnim apnom omeče.

Potreba je pa tudi po tleh napraviti pod z dilj ali krajnikov, da je godilnica čedna in se lan ne zablati. Najboljše je, če se po tleh položé tramovi, ki so na vsakem koncu za pol čevlja v zemljo vkopani, na katere se dilje ali krajniki pribijejo, da jih voda ne vzdigne.

(Dalje prihodnjič.)

Gopodarske skušnje.

Posebno dober tlak za hleve, kolarnice, gumna, skednje itd.

Tak tlak, ki moče ne prepušča in dolgo trpi, se naredí iz zmesi, katera obstojí iz 3 delov tankega kakor moka in dobro prerešetanega premogovega pepela in iz 1 dela vgašenega apna. Za take prostore pa, ki niso pokriti in so vremenu izpostavljeni, se namesto navadnega apna vzame hidravlično apno. Poglavitna reč pri napravi takega tlaka pa je premogov pepel, drobán in da se z apnom popolnoma pomeša. — Najpoprej se tlaku naredí podlaga s tem, da se tla lepo zravnajo, potem nekoliko poškropijo, da so vlažna. Sedaj se trdno zateptajo in slednjič se jim taka lega dá, da se more voda nekako odtekati. Na tako pripravljena tla se potem položi plast iz premogovega pepéla in apna 4 ali 5 palcev na debelo. Ta plast se potem tako dolgo teptá in zbija, da njena površina slednjič skoraj vodena postane. — Žlebi za odtok gnojnice se še vrh tega s cementom prevlečejo. Predno se pa po tako napravljenem tlaku hoditi začne, mora se pustiti, da se do dobrega osuši, sicer bi zaželene trpežnosti ne dosegel. — Na takem tlaku smejo ne le goveda in drobnica, ampak celó ostro podkovani konji stati in vendar podkve ne zapuščajo vdirov za seboj. Če ni premogovega pepela (pa vsaj tega nikjer ne manjka) zadosti pri roki, sme se tudi drobno

stolčena opeka ali pa prodec in apno vzeti, ker se iz njihove zmesi tudi dá tlak napraviti. Tak tlak je trpežen in po ceni.

Sadna drevesa in pa lončene cevi za vodotoče.

Izredil sem zopet mnogo in veliko sort dreves za letošnje leto, namreč hrušek, jabelk, češpelj in češenj, čez seženj visokih, vseh taistih sort, kakor so se dobila pri ranjkem gosp. Lovro Pintarju na Breznici.

Prodajam hruške po 40 krajc., z imenom po 45 krajc.;

jablane po 30 krajc., z imenom po 35 krajc.;

češplje požlahnene po 40 krajc., z imenom po 45 krajc.;

češnje po 30 krajc., z imenom po 35 kr.;

hruševe divjake prodajam 3letne po 2 krajc., kolikor jih kdo želi.

Tudi se dobijo pri meni lončene cevi za vodotoče, po katerih okusna voda dobro teče, skušene že v 19 krajih skoz več let, brez vseh popravil, po hribih in dolinah. Te ceví na Dunajski stroj ali mašino narejene, imajo več sort lukinj in so pol sežnja dolge.

Luknja štev. 1 ima 4 palce svitlobe, 2. štev. 3 palce, 3. štev. 2 palca, 4. štev. $1^1/_4$ palca. Prodajam po 70 kr. seženj; kolikor je veča luknja, toliko je cev dražja. To veljá za izvirke ali studence. Tekoča voda pa gre od 10 do 20 sežnjev više kakor voda leži, ako je tako močna, da zamore kolo gnati. Tako mašino tudi sam naredim, po nizki ceni. Kdor želi takih vodotočev, naj mi piše; rad pridem sam pogledat na svoje stroške.

Andrej Net
na Kokrici pri Kranji na Gorenskem.

Nove postave.

Postava o stavbah na Kranjskem.

(Konec.)

VII. razdelek.

Kazenske določbe.

§. 94. Prestopki po občnem kazenskem zakonu.

Prestopki stavbenih predpisov, ki so prepovedani po občnem kazenskem zakonu, se kaznujejo po istem od kazenskih sodnij.

§. 95. Prestopki po stavbenem redu.

Preiskovati in kaznovati druge prestopke predpisov zapopadenih v tem stavbenem redu, je v tistih občinah, ki nimajo lastnega štatuta, poklican župan po §. 58. občinskega reda od 17. februarija 1866; v občinah z lastnim štatutom pa tisti organ, ki je po štatutu za to poklican, in v slučajih §§. 4., 11. in 16. gledé na stavbe, katere so v zvezi z obrtnijskimi napravami, okrajno glavarstvo.

§. 96. Izmera kazni.

Podiranje samooblastnih stavb.

Prestopki §. 11. in 16., kakor tudi odstopi od določene stavbene in nivelne črte (§. 4.) se imajo kaznovati na gospodarju stavbe, kakor tudi na stavitelju (vodji stavbe) z globo do 300 gold. ali, če globa ni iztirljiva, z zaporom do 60 dni.

Prestopki drugih stavbenih predpisov, h katerim spada tudi opušanje naznanila po §. 2. ali stavljenje (napravljanje stavbe) na podlagi stavbene privolitve, ki je moč izgubila (§. 15.), se imajo kaznovati na stavitelju in stavbenem gospodarju, kolikor je poslednji sokriv, z globo do 100 gold. ali zaporom od 20 dni.

Pri neiztirljivosti globe se računi za vsakih 5 gld. en dan zapora.

Gosposka, katera je poklicana podeljevati stavbeno privolitev, mora, ako se je odstopilo od določene stavbene in nivelne črte, na toliko naravnati, da se stavba podere na stroške in nevarnost stabenega gospodarja, kolikor je to potreba za uzdržbo stavbene črte in nivela; ona mora ukazati, da se stavba započeta zoper predpise §§. 11. in 66. na stroške in nevarnost stavbenega gospodarja podere, ako se pozneje ne podeli stavbena privolitev. — Kazen ne oprosti nikakor od dolžnosti, odpraviti predpisu nasprotno stavbo in odstraniti odstope od stavbenih predpisov in posebnih naravnav stavbene oblastnije.

§. 97. Pritožbe (rekurzi) v kazenskih rečéh.

Pot pritožeb zoper kazenske razsodbe je ta-le:

a) županstva na c. k. okrajno oblastnijo;
b) c. k. okrajnega glavarstva na c. k. deželno vlado;
c) c. kr. deželne vlade na c. kr. ministerstvo za notranje reči.

Pritožba se mora vložiti pri prvi razsodni stopinji v 14 dneh.

Zoper potrdljive razsodbe c. kr. deželne vlade ni pripuščena nobena dalja pritožba.

§. 98. O stroških.

Stroške, kar se jih po obstoječih taksnih postavah nabere za uradovanje o stavbenih zadevah, mora nositi tista stranka, katera prosi za vpeljavo ravnanja ali ki je to ravnanje zakrivila, zlasti po nagajivih ugovorih. Stavbeni gosposki gré izrek, kako se imajo ti stroški pri skupnih koristih razdeliti med stranke, in na koliko ima tisti, ki je pravdo zgubil, povračati stroške ravnanja, katere je vzrokovalo njegovo zakrivljenje.

Stroški v slučaju kazenskega ravnanja zarad prestopkov postave padajo na krivca.

Zdravniške stvari.

Razglas zdravnikom na Slovenskem.

Predsedstvo društva zdravnikov v dolnji Avstriji je tudi nas naprosilo, naj v „Novicah“ v njegovem imenu razglasimo sledeče:

Shod zdravnikov leta 1873 na Dunaji je sklenil, da ima drugi shod letos biti poleti in tudi na Dunaji.

Vsled tega sklicuje predsedstvo navedenega društva zdravnike na Dunaj v shod 31. julija in pa 1. in 2. avgusta.

Pripravljajoči odbor je določil program tistih stvari, o katerih misli, naj bi se obravnavale v napovedanem shodu. Ta program obsega sledeče predmete: Predlog o ustanovitvi deželnih zdravniških zbornic in okrajnih zastopov, — o potrebi, da je zdravniški stan zastopan v državnem zboru in deželnih zborih, — o ponavljanju sklepov 1. zdravniškega shoda, namreč: naj se predrugači sostava c. k. deželnih zdravniških svetov, — kako naj se prenaredi postava zdravniških pristojbin; — predlog za takso, po kateri naj se plačujejo zdravniki; — predlogi zoper vpeljavo kirurgičnih šol; — samostojni predlogi zdravniških društev ali pa posamesnih zdravnikov.

Mnenja dotičnih društev ali posameznih zdravnikov naj se zadnji čas do srede aprila t. l. pošljejo predsedniku pripravljavnega odbora na Dunaj (VIII. Piaristengasse 17).

Slovstvene stvari.

Recenzija „Latinske slovnice".

Oblikoslovje.

(Dalje.)

V §. 25. 3. stoji: Če je *i* dolg, ima v vok. **ie**; to ni natančno, naj se glasi: Če je pri lastnih imenih dolgi **i**, imajo v vok. **ie**. — §. 25. ad 5. nahaja se opomba, da se rabi včasi v gen. pl. **um** mesti — **orum**, na pr. **librum** = **librorum**. Referent muss gestehen, dass ihm ein solcher Fall nicht auffindbar war, in welchem **librum** = **librorum** gebraucht wäre. Er will jedoch die Möglichkeit eines solchen Gebrauches nicht in Abrede stellen, und bemerkt, dass es zweckentsprechender gewesen wäre: **liberum** = **liberorum** anzuführen, weil es häufiger vorkommt [to je istina, to je pisna pomota; naj se popravi].

V §. 31. je pisatelj odstopil (abweichen) od navadne razlage za končnice nominativa III. deklin. s tem, da opozoruje na glasovna pravila (Lautgesetze). Naj si bo, da je to opozorovanje tukaj na svojem mestu, vendar se bo našel malokateri učitelj, ki bi ga hotel porabiti v začetku poduka, obravnava tega in §§. 32. 33. se bo dala dobro porabiti pri ponavljanji. [To je tudi naš namen; to prav za prav ni za prvence, marveč za odrastle in za primerjavo s slovenščino (**pater** — **patris**, bolezen — bolezni etc.); saj imata navadno obravnavo §§. 29. 30.]. Referent je v tej stvari jedne misli z onimi, ki pravijo: „mit Knaben dieses Alters lasse sich während des Einübens der Formen nach keine Chemie der Sprache treiben." Sicer pa se mora priznavati, da je pisatelj končnice za nominativ v sistematičnem redu navedel.

Različno od Schulza in Schmidta, pa vzajemno s Zumptom ni pisatelj obravnaval adjektivov III. dekl. posebej, in to opuščenje je popolno opravičeno (vollkommen gerechtfertigt), ker se že tako mora opazovati na adjektive v opombah k posameznim padežem, in pa, ker ima gl. IV. str. 33. skupni pregled vseh adjektivov za sklonila in deklinacijo [in to mora biti; kar spada skupaj, naj je skupej, kdo bi iskal **membra poëtae disjecti**; je mehr man die Sache vereinfachen will, desto mehr complicirt man sie].

V §. 35. želel bi referent ne samo značenje **al** (**ālis**), **ar** (**āris**), marveč povdarek z besedami, da neutra na **al**, **ar**, katera imajo v genitivu **alis**, **aris** z dolgim **a**, oblikujejo ablativ na **i**, ker je znano iz skušnje, da je ta opomba na dolgi **a** za pričetnike potrebna.

Pravila za spol §. 41. je pisatelj te slovnice bolj natančno razložil, nego Schulz; tako, na primer, nastavi Schulz pravilo: „Die Endung **o** ist für das Männliche bestimmt." In tako je primoran, celo vrsto substant. femin. na **do**, **go**, **io** deti med izjeme. Hrovat pa nastavi ovo izjemo na čelo za genus femininum kot pravilo, kar je svekako bolj primerno. Ravno tako malo določno pri Schulzu je pravilo, da so nomina na **us** neutra. Veliko bolj določno se izrazi Hrovat, rekoč: Nomina na **us** — **ūtis**, **us** — **ūdis** so feminina; ona na **us** — **ĕris**, **ŏris**, **ūris** so neutra.

Gl. IV. ima dovršni (erschöpfend) pregled končnic in deklinacij za adjektiv. Gl. V. obravnava stopnjevanje; gl. VI. pa adverb, kar je pravo. Schulz in Schmidt obravnavata adverb za glagolom, misleča, ker adverb služi za značenje glagolu, da mora tudi v gramatiki imeti posteriori loco svoj kapitel. Toda v praksi se pokaže kmalu potreba, da se obravnava adverb vsaj deloma takoj za adjektivom; kajti razun tega, da je oblikan iz akjektiva, ustrojenje stavkov pri vajah je brez prejšnje razlage o adverbu silno težavno. — Gl. VII. obravnava numeralia; posebne lastnije za latin. jezik se nahajajo v sintaksi §§. 303–306. — Gl. VIII. ima pronomina z dovršno obširnostjo (erschöpfende Ausführlichkeit), samo to ni umeti, zakaj je red nastavljen v tabeli §. 87. spremenjen v §. 88. tako, da stojé demonstrativa pred relativi?

(Dalje prihodnjič.)

Národno blago.

Prislovice in reki iz Istre.

Zapisal J. V.

Ponudna devojka.

Isterska narodna.

Sunce 'zhaja med dvema gorama,
Jure sedi med dvema ljubama.
Prva mu je na rukah zaspala,
Druga mu je stiha zgovarala.
Uzmi mene, Jure gospodine!
Neću tebe, ponudna devojko,
Ač ti imaš srditoga brajna.*)
Uzmi mene, Jure gospodine,
Ja ću brajnu lahko ugoditi.
Zavrnula mlada belo krilo,
Potekla u goru gorovitu;
Pod gorami stene stenovite,
Pod stenami kače jadovite.
Ubila je kaču jadovitu,
Natočila je dve čaše jada,
A tretju je jada i čemera;
Pak potekla brajnu, i mu rekla:
Pij, ti brajne, tega tega črna vina.
Pij ti, sestro, ač si mi starija.
Pij ti, brajne, ač si mi trudniji.
Još ni brajne vina ni pokusil,
Zvrnul se je na zemljicu crnu.
Teče mlada Juri gospodinu,
Uzmi mene, Jure gospodine!
Ja sam brajnu lahko ugodila.
Neću tebe, ponudna devojko,
Svojega si brajna utrovala,
Pak biš mene jadnega junaka.
Proklet budi, Jure gospodine!
Sada nimam brajna ni dragega.

Političnе stvari.

Federalizem redivivus.

Govor grofa Thuna v zgornji gospôski zbornici sprožil je časnikarsko razpravo o federalizmu Avstrijskem, ki je tem bolj zanimiv, ker se je že mislilo, da je federalizem za vekomaj položen v grob. Posebno so Dunajski listi kazali na Thunov govor kakor na strašilo Magjarom, če se ne odpovedó drznim svojim zahtevam Avstriji nasproti in si ne ohranijo sloge z ustavoverno stranko.

Na njihovo strašilo odgovarja vrlo razborito „Ellenör", izmed magjarskih organov najbližji Kolomanu Tiszi, od katerega, če tudi naravnost ne sprejemlje ukazov, vendar trdno vé najskrivneje misli.

Že prej je Ogerska levica, dokler jej je bil voditelj sedanjega ministerstva predsednik Tisza, izjav-

*) Brajna = bratca.

ljala, da ona, nedopuščajoč Avstriji vtikanja v notranje zadeve Ogerske, ne drži za shodno in potrebno, da bi Ogerska se vtikala v notranje zadeve onstran Litave, drugače, ko bi tam zavladal centralizem ali federalizem, samo naj niti jeden niti drug ne zadeva v državno pravo in ne zavera Ogerske notranjega razvitka.

Takošna izjava „Ellenör ova“ v sedanjem času, ko Tisza stoji na čelu Ogerski — piše „Obzor“ — je mnogo važnejša.

Strahoviti federalizem, s katerim nas iz Dunaja hočejo plašiti, pravi Magjarski organ, — ni tako strašen. Federalizem, kakor si ga za Avstrijo mi mislimo, je princip avtonomije za one dežele, ki imajo svojo politično in zgodovinsko preteklost.

Česka, Galicija in druge dežele s svojo avtonomijo niso strahovite za monarhijo, a še manj za Ogersko, katera je z avtonomijo Hrvatske že uvêla federalizem, a vendar dobro živi poleg tega.

To so nekako misli „Ellenör-ove“, katere so že davno izjavljali Češki, Poljski in drugi slovanski listi, a znamenito je zdaj, da jih nahajamo v organu Kolomana Tisze. Jedno samo se more reči o njih, in to z Ogerskega stališča, da so namreč pasivne. Dokler Ogerski list razlaga, da federalizem po tem poti dosežen, ni škodljiv monarhiji, bi mi rekli, da je po Ogerski dober in hasnovit. Čemu mi to dokazujemo? Vsi javni in tajni dogovori Dunajsko-Peštanski v zadnjem času, kar je dobro znano Ogerskim listom, dovolj odkrivajo nevarnost centralizovane Avstrije in nevero ustavoverne stranke. Kar bi tako bilo, kakor da se je Česka, Galicija, Dalmacija in Slovenska dežela združila s Schmerlingom, kakor sta se zedinila Thun in Schwarzenberg, ali da so se podale, kakor to dosedaj brez vspeha pričakujejo vsi Herbsti, Lasserji in Ungerji.

Današnji konflikt ni pomirjen; ako se poravná, ne bode pospeševal novih konfliktov, ker je v samem interesu Ogerske, da pomore pospešiti ali slogo slovanskih dežel s centralistično stranko, ali pokornost njihovim zapovedim. Samo slovenskih dežel avtonomija, neškodljiva monarhiji, kakor je neškodljiva Hrvatska Ogerski, je sposobna zagotoviti in zatrditi avtonomijo Ogerske. Kateri Ogerski državnik se ne dade voditi po mrzenju zoper Slovanstvo, kateremu je nasproti interes dežele, kakor ljubezen ali mrzenje, on ne bode samo pasiven, naj je v Avstriji centralizem ali avtonomija, ampak bode pomagal pri napóru za avtonomijo. Kakošnemu cilju Ogerske more biti koristno, da Česka in Slovenija pridete pod oblast germanizmu, ali da bi postali plen vélike Germanije? Ni li silna potreba Ogerski, da se okoli Habsburškega prestola zberó prestare kraljevine, sposobne in voljne z Ogerskim v slogi, braneč svoje državno in národno bitje in enako odbijajoč kovárstva namere, naj dohajajo od Spreve ali Neve?

Temu velikemu cilju bi veljalo priravnati tudi Bosenski ustanek. Žalibože, da ni ljudí za to!

Mnogovrstne novice.

* *Koliko so lansko leto Dunajčanje pojedli, kaže* od mestne gosposke razglašeni statistični popis. Zaklali so lani 96.065 goved, vrh tega se je vpeljalo 7 milijonov in 606.000 funtov govejega mesa; na živinski sejm so pripeljali 123.147 zaklanih, 73.026 pa živih telet, v sejmsko prodajalnico 27.736 telet, 519.386 funtov pa telečjega mesa; na živinski somenj prešičev 24.022 zaklanih in 195.560 živih; v sejmsko prodajalnico pa 14.933 in 298.085 funtov svinjskega mesa; jagnjet se je pripeljalo 48.744 na sejm, v prodajalnico 1950; ovac 13.415 zaklanih, 219.140 pa živih na sejm, 18.350 živih ovac in 153.682 funtov ovčjega mesa pa v prodajalnico; kokoši so povžili 407.387, gosi 16.247, rac 11.376, puranov 1255, zajcev 8268, jelenov 224, srn 536, divjih prešičev 28, fazanov 1259, jerebic 1820, velikih jerebov 416, divjih rac 219, karpov 11.851 funtov, ščuk 538 funtov, moke 1 milijon in 350.742 funtov, gresa 187.891 funtov, ječmena 215.857 funtov, rajža 21.177 funtov, graha 448.930 funtov, leče 182.162 funtov, fižola 719.907 funtov, sočivja 183.689 funtov, frišnega sadja 806.136 funtov, suhega pa 270.950 funtov, jajc 38 milijonov in 443.607, surovega masla 2 milijona in 287.658 funtov, masla 416.098 funtov, sala 724.489 funtov, in smetane 39.346 funtov.

* *V Kini je čedalje več lišpa in potrate tudi med* prostim ljudstvom moškega in ženskega spôla. Vlada je zategadel 19 ostrih ukazov oklicala, za katere pa ljudstvo tako malo porajta, da se je policija v Pekingu zarad malomarnosti o spolnovanji danih ukazov pri vlad pritožila, rekši, da se malopremožno ljudstvo nespodobni gizdavo nosi, da se kršence oblačijo v svilno (židano) obleko kakor gospé, da so ženitovanja sila potratna itd. Dvomljivo je, da bi tudi ostra postava zatrla zapravljivost. Po takem je na Kitajskem prav taka kakor pri nas!

Deželni zbori.

7. t. m. so se začeli deželni zbori po vsi Cislajtaniji z navadnimi običaji. Vladne predloge in predloge deželnih odborov se izročujejo ustanovljenim odsekom.

Ker poročilo o zboru Goriškem se nahaja v dopisu iz Gorice in iz drugih zborov, razen Tirolskega in Štajarskega, nimamo nič posebnega poročati, sledi spodej poročilo iz Kranjskega zbora.

Tirolski deželni zbor

je zato važen, ker se je končal že z drugo sejo. Grof Brandis je namreč bral izjavo večine (36) poslancev, za zapustijo zbornico, ker vlada žali deželne ustavne pravice; edino upanje stavijo oni na cesarja. Liberalci so kričali svoj navadni „ohó“ med branjem omenjenega pisma. Na poziv barona Dipauli-a zapustijo potem konservativni poslanci zbornico z navdušenim trikratnim slava-klicem cesarju. — Ces. namestnik grof Taaffe je potem že v na pol prazni zbornici izjavil oni protest za nepostaven; glasoviti liberalec dr. Wildauer je z besedo vmes silil, al zbornice predsednik ga je zavrnil rekši, da zbor ni več sklepčen, ter je zapustil stolico predsednikovo. In odlazilo je potem ostalih 11 poslancev drug za drugim.

Štajarski deželni zbor.

Proti volitvi slovenskega poslanca dr. Radaja se je od nemčurske stranke vložil neki protest, češ, da je v preiskavi zarad goljufije. Volil se je poseben odsek, ki naj volitev Radajevo preiskuje. Nadjamo se, da bo preiskava dokazala hudobno natolcevanje.

Deželni zbor Kranjski.

V 2. seji je zbornice predsednik dotičnim odsekom v pretres in poročanje izročil sledeče predloge: vladna predloga z načrtom postave gledé boljega obdelovanja Ljubljanskega močvirja; — vladna predloga z načrtom postave gledé spremembe §. 68. Ljubljanskega občinskega reda; — deželno-odborno poročilo o razmeri skladnega plačevanja stroškov za zdravila in za pota o slučajih epidemij; — deželnega odbora poročilo s proračunom Slapske vino- in sadjerejske šole za l. 1877 in računskim sklepom za leto 1875; — deželnega odbora poročilo zavolj najema vrtnarja za sadje in zelenjavo na Slapu; — deželnega odbora poročilo s proračunom gledališkega zaklada za leto 1877; — deželnega odbora

poročilo s proračunom zemljiško-odveznega zaklada za leto 1877; — deželnega odbora poročilo s proračunom ustanovnih zakladov za leto 1877; — in deželnega odbora poročilo o nakupu Valentin Krisperjevega posestva „zverinjak“ za prihodnjo deželno norišnico.

Potem so se volili odseki, in sicer:

V finančni odsek 9 udov gg. baron Apfaltrern, Dežman, Murnik, Obreza, dr. Poklukar, Robič, vitez Savinšek, dr. Schrey, dr. Žarnik;

v peticijski odsek 5 udov gg.: grof Barbo, Kramarič, Pakiž, vitez Savinšek, baron Taufferer;

v odsek za poročilo o deželnega odbora delovanji 7 udov gg.: Braune, vitez Gariboldi, Graselli, Horak, Lavrenčič, Schaffer, Tavčar;

v gospodarski odsek 9 udov gg.: dr. Bleiweis, Dežman, vitez Gariboldi, Kotnik, Kozler, Langer, Murnik, Obreza, dr. Poklukar, Rudež.

V 3. seji 11. dne t. m. je predsednik naznanil, da so se v 2. seji voljeni odseki konstituirali tako-le: finančni odsek je volil Murnika za prvomestnika, Dežmana za namestnika, dr. Poklukarja za zapisnikarja, — peticijski odsek grofa Barbota za prvomestnika, viteza dr. Savinschegga za namestnika, barona Taufferer-ja za zapisnikarja; — gospodarski odsek dr. Jan. Bleiweisa za prvomestnika, vit. Gariboldi-a za namestnika, viteza Langerja za zapisnikarja. Izročile so se potem nekatere peticije in predloge dotičnim odsekom; — potrdila se je volitev deželnih poslancev barona Taufferer-ja in viteza Vestenecka iz razreda veleposestnikov; dalje se je v občinski odsek izvolil Jugovic, Matej Lavrenčič, Pakiž, dr. Poklukar, Braune, Dežman in vitez Langer. Andreju Lavrenčiču se je zavoljo bolezni odpust dovolil za 14 dni, že v 2. seji pa tudi dr. Razlagu odpust za čas bolezni njegove.

Naši dopisi.

Iz Dunaja. (*Slovanski pevski zbor*) napravi v torek 21. marca 1876 koncertno besedo v „Gartenbaugesellschaft“, I., Parkring. Vstopni listi po 1 gold. 50 kr. se dobivajo v „Slovanski besedi“. I. Doblhofgasse 9; in še drugod, pri kasi pa po 2 gold.

Odbor.

V Gorici 12. marcija. — Vivos voco! Tako sem se bil namenil začeti današnji dopis. In pikanten bi bil, da bi bil marsikdo vskliknil: Gore, — pokrijte me! Da sem neke reči v pero nazaj potisnil, — tega ste krive najprej vé „Novice“ same. V poslednjem mojem dopisu mi je sl. vredništvo prečrtalo tisti stavek, katerega sem imel za najvažnišega (in bila je vsaka beseda dobro preudarjena). Zdaj vem, da sem sam uganil, zakaj ste to storili. Vašo vredništveno oblast spoštujem; po drugi strani pa vendar tudi trdim, da sem dober prerok bil, ko sem one besede pisal; izrazovale so le senco prave situacije. Sicer pa je res, da molk je — zlató; zato hočem tudi danes veliko, veliko reči zamolčati, in to tem raji, ker nekim ljudém so ušesa vzrastla le zato, da ž njimi — ne slišijo. — — Zraven Tiroljskega je naš deželni zbor najimenitniši. V 15 letih se je v prvo zgodilo, da je a) moral glavar več ko dobre pol ure po maši čakati, da je mogel sejo pričeti; (sešlo se je samih 11 poslancev), in b) da razen stenografov in čuvajev ni bilo v dvorani ni enega poslušalca. Oj, navdušenost prvih let — kje si?! Začetni govor glavarjev obsega le neobhodno potrebnih par besedi; daljši in prav umetno sestavljen je nekrolog dr. Lavriču. Govoril ga ni „tujec“, kakor nek časnik misli, ampak — — (pa saj sem rekel gorej, da bom molčal). Izvolili so se koj v prvi seji trije odseki; v odsek za finančne reči: gg. bar. Ritter (predsednik), Abram, Candussi, Gorjup, Pajer, Strassoldo, Winkler; v odsek za peticije: Dottori (prvosednik), Benardelli, Faganel, Maurović, Pagliaruzzi, Pollay, Žigon; v odsek za pravne reči: Winkler (predsednik), Černe, Deperis, Del Torre, Jakopič, Pajer, Dottori. — Prihodnja seja bo za kakih 14 dni. — Vrli naš profesor Povšè je povabljen od ministra za kmetijstvo na Dunaj k posvetu o živinoreji — kako bi se namreč dala povzdigniti v Avstriji. V tem svetu bo še 5 drugih veščakov zastopajočih vso Cislajtanijo. — Te dni se priobči sporočilo o naši I. učni razstavi preteklega oktobra in se razpošljejo diplomi. Več o tem drugi pot. — Za namestništvenega svetovalca v Trst pride bivši okrajni glavar Koperski, ki je bil poprej v Gradišči, — gosp. Da Mosto, poštenjak. — Novi trg za zelenjad v nekdanjem Pôrsa-vem vrtu bo jako lep. Trg je obzidan; poleg zidov so čedne zidane prodajalnice, po sredi dovolj prostora za vozove in ljudi; vhodov ima četvero. — Tudi novo kosarno za artiljerijo misli zidati naša mestna gosposka, samo „farovž“ pred véliko cerkvijo — nad tega se ne more spraviti; hraniti ga misli — ne kakor da bi mesto lepšal — kot spominek iz nekdanjih časov, ko so ital. Goričani rekli župnikovi ali duhovski hiši — „farovž“ (v čisti italijanščini). — Še bi imel kaj povedati o dveh ženah, ki so ju pred nekimi tedni našli mrtvi, — ali to je že prestaro. *)

Iz Bevk v okolici Vrhniški 11. sušca. (*Peticija do sl. deželnega šolskega sveta.*) Da bi pri nas novo šolo zidali, je bil ogled meseca grudna lanskega leta, h kateremu so prišli gospodje šolskega svéta iz Ljubljane. Prišli so ogledat tukajšnjo šolo, katero smo pred dvema letoma iznova zidali. Oni pa so sklenili, da moramo drugo novo šolo zidati. Čemu to? Kaj ne bi bilo bolje, da bi sedanji šoli še nekoliko prostorov prizidali? Imenovano šolsko poslopje nas je stalo nad tri tisoč goldinarjev, kar ni malo za ubožne kmete. Se vé da tisti, ki so za to, naj bi se šola iznova zidala, bi gotovo drugače govorili, ko bi se morali pri šolskem zidanji za svoj žep prijeti. Kakor rečeno, smo zidali novo Bevško šolo pred dvema letoma z namenom, ne samo za „mežnarskega hlapca“, ampak tudi zato, da bi se otroci v njej podučevali. Poslopje prizidati smo pripravljeni; to bi se z malimi stroški lahko zgodilo, če sedanje poslopje ni na nikakoršen način pripravno za šolo; a šolo zidati na drugem prostoru iznova bi bilo nam ubozim kmetom silno težavno, posebno v sedanjem času, ko je ubogi kmet z davki do vrata obložen. Kje je jemati, nihče ne pomisli! Res se sliši sèm ter tjè govorjenje, da se v Bevkah premožni kmetje nahajajo; toda naj tak vzame kako posestvo v najem, kmalu se bo prepričal, da je napačno sodil. Koliko škode napravi slana, koliko mokrota, ki včasi celo polje poplavi, v jeseni pa imamo o suši toliko dima, da solnca ne vidimo. Iz te resnice je razvidno, koliko prihodkov imajo tukajšnji posestniki. Že tisoče in tisoče smo dali za osušenje močvirja, toda koliko smo si na boljšem? Gospode zemljiške cenilce pa prosimo pri ogledu, naj bi na tanko naše močvirje opazovali, koliko dobička ima ubogi kmet od njega, ako ne samih stroškov pri obdelovanji in neizmerno veliko dela. Voda v jeseni izpere z njiv pepél; nasledki tega so po tem, da ubožni kmet domu voziti kaj nima, posebno ker železnica vzročuje, da voda zastaja, in nam polje poplavi. S zaupljivim srcem se tedaj obrnemo na sl. c. k. deželni šolski svèt,

*) V dopisu od 4. t. m. ste mi prav nevšečni pogrešek naredili. „Svobodo“ „oznamil“ sem pisal jaz, ne „oznanil“.

Pis.

naj bi blagovoljno našemu mnenju potrdil, ne pa nasvetu onih gospodov, ki tolmačijo, da imenovano poslopje ni v namen šole zidano, ter nepripravno za šolsko mladino. Mi kmetje smo hišo tudi za podučevanje otrok zidali; to lahko spričamo. Tak lahko govori, kogar prav malo, ali pa čisto nič ne stane, in komur ni mar, če ima ubogi kmet samo urbase brez podplatov na nogah. Dasiravno nam šolski svèt podpore zagotovlja, nas s to pripomočjo ne reši silnih bremen, ki bi nas zadela z zidanjem čisto novega poslopja.

Iz Ljubljane. — Po želji mnozih meščanov se je preteklo nedeljo na poziv prvosednika političnega društva „Slovenije" gosp. dr. Jan. Bleiweisa v čitalnični dvorani zbralo okoli 150 volivcev, ki so pred vsem sklenili kakor lani tako letos se udeležiti volitev mestnega odbora v 3. in 1. razredu. Po tem soglasnem sklepu so se, rêči smemo, tudi enoglasno izbrali sledeči kandidatje za 3. razred: gospodje J. N. Horak, Jurčič, Klun, Regali, — za 1. razred pa gospodje: Ničman, Pakič, Peterca, Vilhar. Konečno se je 40 meščanov izvolilo, ki kot izvrševalni organ pod imenom „meščanski národni volilni odbor" v svoje roké vzame vse, kar je treba, da se srečno doženó volitve, česar se temveč nadjati smemo, ker je bila nedeljska skupščina tako obilna in je nenavadna navdušenost volivcev kraljevala v njej. Kako zeló pa se nasprotna nam stranka bojí propada, kaže čisto nova skušnja ta, da — kar je vsa leta bilo, dokler obstojí mestni odbor — si ne upajo imenika volivcev zdaj v tisku na svitlo dati, ki ga je prejšnja leta vsak volivec na dom dobil! Po takem ni nobena kontrola mogoča o tem, kdo ima letos pravico volitve, kdo ne! Zagovarja se neki to čudno skrivanje s tem, da tisek imenika stane stroškov in da magistrat mora varčno gospodariti. „Tristo medvedov! — je na to po pravici zagodrnjal pošten meščan iz Krakovega — za nemški teater pa imajo denarja dosti v mestni kasi!" Res čudni svetniki so sedanji gospodje rotovžki.

— (*Odbor družbe kmetijske*) pomnožen po zastopniku c. k. deželne vlade, dvornem svetniku vitezu Rothu in deželnem glavarju, dvornem svetniku vitezu dr. Kalteneggerju, je pod predsedstvom barona Wurzbacha v poslednji svoji seji 5. dne t. m. sklenil sledeče: a) državna subvencija za podkovsko in živinozdravniško šolo se porabi kakor lani; b) podelitev štipendije za obiskanje kmetijske šole v Tečnu-Libwerdu za šolsko leto 1876/77 g. Jož. Jarcu in Hen. Šolmajerju se na znanje vzame; — c) obširno in temeljito se je obravnavala od sl. ministerstva za take ljudske šole, kjer se kmetijstvo podučuje, obljubljena podpora 300 gold.; sklenilo se je o tej zadevi: c. kr. šolski svèt naprositi poročila, kako stojí s kmetijskim naukom na naših ljudskih šolah, poleg tega pa pozornost deželnega šolskega svèta obrniti na potrebo reorganizacije naših preparandij z ozirom na teoretično pa tudi praktično podučevanje učiteljskih pripravnikov v kmetijstvu na pripravnicah, ker oni kratki kursi, kamor se vsako leto majhno število pripravnikov zunaj dežele pošilja, nikakor ne zadostujejo, da bi pripravniki postali zmožni učitelji kmetijstva na ljudskih šolah; — drugi sklep pa je bil še ta, da družba kmetijska v dogovor stopi z deželnim odborom; — d) o subvenciji 400 gld. za medpotno podučevanje kmetijstva se je sklenilo: g. župnika Mesarja, g. profesorja Povšeta in pa g. A. Piskarja naprositi, da prevzemó posel popotnega podučevanja: prvi o mlekarstvu in sirarstvu, drugi o živinoreji in nekaterih druzih posebno potrebnih naukih kmetijstva sploh, tretji pa o reji lanú in pridelovanji prediva po Belgiškem načinu; kraji, kje naj bi pridigovali, se jim bodo odločili, čas poučevanja pa naj si sami izberó; — e) prošnja občine Col za podporo njihove drevesnice se je s priporočilom izročila c. k. gozdarskemu nadzorniku; — f) gospodarju Mraku, kateremu je brez njegove krivde poginil subvencijski bik, se je dovolila nekaka polajšava pri prihodnji dražbi subvencijskih goved; — prošnja gospodarja Jan. Juvanca, kateremu je za vrančnim prisadom v kratkem času poginilo 8 goved, se ni mogla vslišati zato, ker družba kmetijska nima nobenega zaklada za takošne podpore; — h) g. župniku Porenti se izročí v lastnino 200 iztiskov njegove podučne knjige o novem Kranjskem panji; — i) iz svilorejne poskuševalnice v Gorici se naročí 10 do 12 unć zanesljivega semena svilnih črvičev, ki se ima po sedanji navadi deloma brezplačno razdeliti, deloma po znižani ceni prodajati; — k) ker je občina Sinadole prejela že 50 gold. za napravo kalí, se jej odgovorí, da ostalih 50 gold. brž prejme, ko bode dokazano, da je vodnjak dodelan. — S temi rešitvami je bila seja subvencijskega odbora končana.

Ko je subvencijski odbor sklenil svoje razprave, je družbeni odbor še nekatere svoje zadeve obravnaval, namreč: vglobljenje vodnjaka na družbenem vrtu, — pismo hranilnice, da se ni vslišala prošnja za štipendijo kmetijsko, — spomenico družbe kmetijske Štajarske o potrebi postave za povzdigo živinoreje; — račun družbini za leto 1875 in proračun za leto 1877, ki ju je predložil blagajnik gosp. Brus, sta se izročila gosp. revizorjem v pregled, — in vloga do c. k. finančnega ministerstva, naj bi preklicalo ukaz od 13. junija 1875, po katerem se ima predcenitev gozdov vršiti po referentih samih brez udeleštva cenilnih poslancev, kar pa nasprotuje postavi od 24. maja 1869. leta, se je enoglasno odobrila po načrtu gosp. odbornika O. Detele.

— (*Na korist narodni šoli*) bodo o prihodnjih 3 nedeljah predpoldne predavanje znanstvenih predmetov po prof. Šukleju, prof. Wiesthalerju in doktorandu Tavčarju.

— (*Mil. knezoškof Ljubljanski*) gospod dr. J. Zl. Pogačar, je danes vstopil v deželni zbor Kranjski in vzel si prostor v središču.

— Hudo se repenčijo tudi naši ustavoverci nad tem, da so konservativni Tirolski poslanci v 2. seji zapustili zbornico in je bilo s tem mahoma konec zborovanju, ker ostali niso zadostni bili, postavno sklepati. Kaj pa! ali niste ustavoverci Kranjski tudi leta 1871 isto storili, da vas ni bilo v deželni zbor? Kako more to napačno biti, kar ste vi za pravo imeli?

— Od 1. t. m. v Celovcu namesti vrlega nemškega tednika „Kärnt. Blatt" izhaja „Kärnt. Volksstimme" v istem duhu vredovan. Al že brž v 2. listu ga je zaségla policija zarad članka, ki razpravlja Turške homatije in je bil iz Dunajskega „Vaterlanda" ponatisnjen, kateremu se pa od ondašnje policije ni nič žalega zgodilo. Res, čudne so poti c. k. državnih pravdnij!

— Na Dunaji je začel svečana mesca izhajati nemški tednik pod naslovom „Oesterreich. Rundschau", ki po programu svojem kaže, da je „naše gore list", to je, da se v vsem in povsod hoče potezati za pravo, braniti narodne in cerkvene pravice, in le v zadovoljnosti vseh narodov Avstrijskih iskati moč države. Vsak list donaša pregled najvažnejših politiških in druzih dogodeb po svetu, v podlistku pa različne zabavne in podučne stvari; tako, na priliko, nahajamo v 1. listu sedanjemu času jako primerno rapsodijo: posnetek iz slavnoznane Mažuraničeve pesmi „Smrt Smail agy Čengijiče." Cena temu listu, v katerem, kakor za gotovo vemo, imenitne osebe državopravne stranke

svoje politiško mišljenje izrazujejo, iznaša za celo leto le 5 gold., za pol leta 2 gold. 50 kr., za četrt leta 1 gold. 25 kr. Bodi naj toplo priporočen možem naše stranke!

— (*Beseda čitalnična*) v nedeljo je obilo število poslušalcev, med katerimi smo videli tudi nekatere gospode deželne poslance, jako zadovoljila. Razen dveh instrumentalnih številk, v katerih se je vojaški orkester pod vodstvom novega kapelnika (gosp. Šincel je prevzel, mesto kapelnika pri mestni godbi) hvalevredno obnašala, slišali smo veči moški zbor „Domovini" od A. Lebana z orkestrom, katerega so vrli naši gospodje pevci — razen enega manj srečnega samospeva — dobro izpeljali. Skladba sama po sebi je skromen poskus na muzikalnem širjem polji, naslonjena na znani laški genres, a dobro se posluša. — Namesti g. Schmidta pel je g. V. Valenta romanco iz Lortzingove „Undine" s globokim srčnim čutom tako izvrstno, da si je pridobil burno pohvalo občinstva. — Sledeča velikanska scena iz slavnoznane Kreutzerjeve opere „Noč v Granadi" — za „besedo" nekoliko predolga in brez scenerije gledališke manj razumljiva — je stala pevovodji g. Stöckelnu gotovo veliko truda, za kar se mu je pa tudi občinstvo po pravici hvaležno skazalo. Gospica Piskarjeva je izvršila svojo nalogo, akoravno nepristojno obsegu njenega glasa, vse hvale vredno, ravno tako tudi gosp. Valenta; posebno toplo pa moramo pohvaliti skupni moški in ženski zbor na koncu cele scene z vročo željo, da bi večkrat slišali taka lepa umetna dela, katera so v množini zložena za mešani zbor, kajti le v takih skladbah ima pevec večega obsega glasú mnogo več prilike razviti ga, kakor pri samih moških zborih, kjer tenor zanemarjuje nizke, bas pa visoke tóne, a vendar sta oba silno potrebna posebno v samospevnih partijah. Razen tega je tudi pevcu-solistu treba, vaditi organ svoj celo leto, ne le v sezóni „besed", posebno v pesmah za en glas s spremljevanjem glasovira. Naj spoštovani naši gospodje solisti to dobrovoljno opazko blagovolijo „ad notam" vzeti, vsaj vedó, da „življenje je kratko — umetnost pa dolga". — Številko 5. so gospice Namre, Piskar in Ihan v milih in zeló mičnih trospevih izvršile z lepim vspehom, in še posebno v prvem trospevu, ker drugi — Košatov „pozdrav domovini" — je zložen za moški tercet, tedaj je čista intonacija v višini za ženski glas zeló težavna. — Slovesno in z gromovito pohvalo je pevski del nocojšne „besede" mešani zbor izvršil z zborom iz Lortzingove opere „Undine", katerega konec se je moral na splošno željo občinstva ponavljati. — Vse to pričuje, da se po pravici sme ta „beseda" najlepšim koncertom prištevati. — Ker pa namen kritike ni samo simpliciter poročati, ampak tudi podučevati, bodi nam dovoljeno, še nekoliko besed v prid naši narodni reči dodati. Marsikatere malenkosti so, katerim se pevec lahko ogne, katere pa včasih mnogo škodujejo dobremu vspehu; tako, na priliko, pri dobri slovenski deklamaciji v petji z ločenjem posamesnih besed ali stavkov in ugodnim povdarjanjem težkih zlogov postane pesem bolj razumljiva, nasproti pa jo na drugi strani slabe navade kazijo, na pr., če se poje gre-hem namesti grem, ali če si pevec s svojim partom takt daje itd. Tudi je bolj ugodno, postaviti ženski zbor pred moškega, tako, da solisti stojé pred celim zborom. — Še nekaj imam na srcu — in to v prid pevcem in pevkinjam na odru pa tudi poslušalcem — in to je, naj bi, kdor prepozno pride, med petjem drage volje počakal v garderobi ali zadej, da se z vznemirjenjem ne moti produkcija. To se lahko zgodí na korist lepega reda v izvrševanji občinstvu našemu, kakor vidimo, zeló priljubljenih „besed" čitalniških. Odstranimo vse, da bode pesem slovanska slovela na desno in levo!

— (*Slovensko gledišče.*) Igri „Ena se joče, druga se smeje" in „Srečni oče" ste bili jako dobro igrani, a v prazni hiši; v zadnji, ki smo jo videli včeraj, je zaslužil posebno gosp. Schmidt venec večera. — V nedeljo ima priti na oder že dobro znana resna igra „Požigalčeva hči".

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Iz Dunaja. — Ministri, kot deželni poslanci, po več deželah razkropljeni, so hipoma privreli na Dunaj nazaj v posvèt, kaj storiti s Tirolskim deželnim zborom. Odlok je začasno bil ta, da se zbor sklene.

— General baron Rodić, vdrugič poslan pomirit Hercegovince, zopet ni nič opravil. „Svoboda prava ali smrt!" je njih vedni klic; beguni se nikakor nočejo povrniti domú. Dozdaj je Avstrijska vlada njim na pomoč razdelila 1 milijon in 50.000 gold.

Ogersko. Iz Budapešta. — Srbski poslanec dr. Polit je v zboru interpeliral predsednika ministerstva o Andrassy-evih reformah v Hercegovini in Bosni. Dr. Blic ni bil zadovoljen z odgovorom Tiszovim, ki nič gotovega ne povè.

— Grozno škodo dela neprenehoma povodinj po Ogerskem. Zadnje dni je še zmirom deževalo in Donava je še zmirom nad 3 sežnje viša od navadne; v Peštu, Komornu in drugje žuga se podreti več hiš. Škoda se ceni na milijone.

Francosko. — Pri volitvah poslancev v državni zbor je republika (ljudovlada) sijajno zmagala. Tako se glasí vrisk francoskih republikancev pa tudi republikancev Avstrijsko-ogerskih in Dunajskih. Res je, da večina zbornice bo republikanska; pa v tej večini se nahaja največ takih poslancev, ki se sučejo tako, kakor se v sedanjih razmerah sukati morajo; oni stojé za ustavo od 25. svečana, ta pa je, kakor podoba kaže, republikanska, po svoji osnovi pa taka, da na čelo taki republikanski ustavi tudi lahko vsak kralj stopi. Al čas za to še ni danes. Orleanci, ker nimajo nobenih stanovitnih načel, ne morejo več vladarji Francozom biti; legitimni kralj Henrik V. je zarad svojih strogih načel zdaj tudi nemogoč; Napoleon IV. je pa še premlad, da bi že zdaj dospeti mogel na krmilo. Po tem takem je za zdaj samovlada (monarhija) nemogoča; zato mora Francosko do leta 1880 republika ostati, a vendar ni nemogoče, da republikanci sami že poprej republiko pokopljejo.

Iz Turškega bojišča. — Hercegovinski ustajniki so na Andrassy-eve reforme odgovorili s tem, da so pretekli teden na Goranskem Turke strašno pretepli in vzeli jim vse, kar so sabo peljali. 800 Turkov je bilo ob glavo, čez 1000 pa ranjenih in drugače ubitih. — Kakor se telegrafira iz Spljeta, je bil vodja Ljubibratič z znano Holandsko junakinjo Markus, ki je vse svoje veliko premoženje dala za ustajo, vjet po Avstrijskih vojakih in v Spljetu 13. t. m. zaprt. Pravijo, da so njegovo četo Avstrijski vojaki prijeli na Turški zemlji. Če je to res, potem pa ne rečemo nič več.

☛ **Seme svilnih črvičev oddaja zopet družba kmetijska svilorejcem Kranjskim za polovico kupne cene, namreč stari lot po 3 gold. 20 kr., učiteljem pa za šolski poduk daje ¼ lota brezplačno, če podučevanje dokažejo s spričalom krajnega šolskega sveta. Brž naj se oglasi, kdor želi tega semena.**

Odgovorni vrednik: **Alojzi Majer.** — Tisk in založba: **Jožef Blaznikovih dedičev** v Ljubljani.